

quali morte: Deo, ait, mortuus est, quia pessimus & flagitosus eras: it ad ultimum etiam latrociniū ad gressus est. Deniq; nunc montem quēdam cum multa latronum manu occupauit. Quibus auditis Apostolus, uestem conti nuō, qua erat induitus, scidit: & cum ingenti gemitu feriens caput suum, Bonum te, inquit, custodem fratris anima dereliqui. Sed iam nunc mibi equus paretur, & dux itineris. Et confessum ab ipsa ecclesia ascendens, concitus pro perabat. Cumq; peruenisset ad locū, attinetur ab his latronib; qui custodias obseruabant. At ille neq; effugere nec prouersus declinare usquā nitē, ingenitum uoce proclamabat. Quia ad hoc ipsum ueni, adducit mihi princi pēm uestrum. Qui cum ueniret armatus, eminus agnito Iohanne apostolo, pudore actus, in fugam uertitur. Ille equo post eum admisso, confessum inse quitor fugitatem, etiam ætatis oblitus, simul & clamans: Quid fugis ô fili patrem tuum? Quid fugis inermem senem? Misericordia noli timere, habes adhuc spem uitæ. Ego Christo rationem reddam pro te. Certe & mortem libenter pro te excipiā, sicut & Dominus exceptit pro nobis: & pro tua anima dabo animam meam. Sta tantum, & credite mihi, quia Christus me misit. At ille audiens, restituit, ac uultum demisit in terram. Post hoc armis proiecit, tum deinde tremefactus flebat amarissimè, & accedēt ad se senis genibus prouulnibus, gemitis & ululatis, quibus poterat satisfacientis. & ubermis lachrymarum suarū fontibus iterū baptizabatur, occultas solū dexteram suam. Apostolus uero iuris uerandi sacramento se ei à Salvatore imperaturum ueniam pollicēs, simulq; genibus eius prouolutis, atq; ipsam dextera, ex cuius cedis conscientia torquebat, tanquam iam per penitentia purgatam deosculans, ad ecclesiam reuocat: & inde inenter pro eo orationes profundens, & cum ipso pariter ducens crebra ieiunia, indulgentiam à Deo, quam ipso pollicitus fuerat, expetebat. Sed & uariis sermonum consolationibus, uelut quibusdā præcantationib; efferos & exterritos eius animos mitigabat. Nec prius abstitit, quād eum in omnibus emendatum etiam ecclesiæ præficeret: præbens per hoc magna exempla uera penitentia, & documentum ingens nouæ regenerationis, atq; insignia quādam & tropheæ uisibilis in eo resurrectionis ostendens. Hæc à Clemente dicta, nō solum ad scientiam rerum, sed & ad utilitatem legentium profutura, hunc in nostris quoq; librīs teneant locum.

De ordine Evangeliorum.

Cap. XXXIII.

Evangeliū
Iohannis.

A Ge iam etiam huius Apostoli quæ sunt scripta, quæ in autoritate habentur, cum his pariter explicitus. Est igitur primò Euangeliū nominis ipsius, quod in omni orbe personuit. Quod autem post cetera tria euangeliū quarto à ueteribus statutum est loco, hæc erit ratio. Venerabiles & uere Deo digni Apostoli Christi, cum essent in omnibus potestit utrū & a nimis uirtutibus clari, non magni pendebant sermonis ornatus: quippe in quibus anima erauit diuinis ornata uirtutib; simul & signorū gratia quæ eis à Domino nostro Iesu Christo concessa fuerat: quæ confidentes, non in sua oris humane sapientiae uerbis summam prædicationis Dominicā collocabant, sed in ostensione spiritus, & in uirtute, per quam mirabilibus consummati, & uerborum suorum fide facta, uniuerso orbi regni celorum scientiam tradiderunt; paruduentes plures libros condere, quod huiuscmodi prædicationis assertio, nō arguēt humani sermonis, sed ad ipsius ueritas diuinis indiget. Deniq; Paulus, qui inter omnes apostolos eruditus erat in plemento.

Apostoli pauca scripsi. Apo rum suarum corpus reliquit, qui utiq; immensa contineret intra se atq; innuera sacramenta: utpote qui etiam usq; ad tertium cœlū raptus, quæ gerentur inspererat, & in ipsum quoq; Deo dignū paradisum abducit, audierat ibi ineffa-

bi ineffabilia uerba, & doctrinam (quæcumq; illa inibi est) &ue corporeus, siue incorporeus, illius interim schola discipulis effectus exceperat. Sed & reliqui Domini ac Saluatoris nostri discipuli, non solum ex illis duodecim, sed & si qui extra hunc numerum de schola tamē Domini & Saluatoris nostri, sermonem aliquem, diuinitus inspirati, memorie reliquerunt, breuem hunc & succinctum per omnia esse voluerunt. Igitur ex ipsis discipulis Domini, Matthæus tantummodo et Ioannes, ad scribendum appulisse animum, traduntur, necessitate quadam in hoc ipsum prouocati. Matthæus enim pri matheus. quis scripturam composuit: & ea quæ prædicauerat comprehendens, dereliquit as memoriam, à quibus proficisci ebatur, ut g̃tibus prædicaret. Post bunc Lucae & Marci scriptura euangelica secundum eas cauas, quas super lucas. nū diximus, editur. Ioannes uero tradidit usq; ad ultimum penē utraque scriptura euangelium prædicasse. Sed eum horum triū euangeliorum etiam ad ipsum notitia peruenisset, probabile quidē dicitur fidem & ueritatem ditorum: deesse tamen uidit aliqua, & ea maximē quæ primo prædicationis uita tempore Dominus gesserat: Certum enim est quod in superioribus tribus euangelij hæc uidentur sola contineri, quæ in eo gesse sunt anno, quo Iohannes Baptista uel inclusus est in carcere, uel punitus. Deniq; si obliteres, statim in initiis narrationis posteaqua referit Mattheus. Mat. b. eis. dicitur: Audiens autem, quia Iohannes traditus est, discens de ludo, & uenit in Galileam. Sed & Marcus similiter, Posteaqua (inquit) traditus Marc. i. est, Ioannes, uenit Iesu in Galileam. Lucas uero etiam priusquam incipit alii Luc. 3. quid de auctib; referre Iesu, dicit, Quia adiecit Herodes super omnia mala que gesserat, & cōclusit Ioannem in carcere. Quia (inquam) ab his hæc uidebantur omnia, rogatus dicitur Iohannes apostolus, ut ea que prætererat priores ante traditionem Ioannis, Saluatoris gesta scriberet. Et ideo dicitur in euangelio suo: Hoc fecit initium signorum Iesu. Et iterum in alio loco indicat, dicens: Nondum enim Iohannes erat missus in carcere. Ex quibus constat, quod ea quæ ante aquam Iohannes trahetur, à Iesu fuerant gesta scribit. Ioan. 3. Et ideo si quis hoc diligenter consideret, euidenter inueniet, nō sibi euangelia dūsonare, sed alterius temporis gesta esse, quæ scribit Iohannes, alterius uero quæ ceteri. Vnde quia natuitatem secundum carnem Saluatoris, uel Matthæus, uel Lucas deliſperant, reticuit hoc Iohannes, & à theologia, atq; ab ipsa eius diuinitate sumit exordium. Quæ pars sine dubio ipsi uelut eximo per spiritum sanctum referuata est. Hæc etiam de Iohannis euangelio dicitur. Iohannes. Ita finit. De Marci uero Euangeliū sufficiens comprehensum est. Lucas au tem finit uero euangeliū sui, cauam cur scriberet, indicat: uidelicet quoniam multilij temere præsumperant enarrare, quæ sibi magis erant ad liquidum comperta: uolens ergo abstrahere nos à ceterorum narrationibus, fidem facit per se conscripte ueritati: certus, quod eam uel Paulo exponente, uel alijs apostolis qui ab initio ipsi uiderant, ac sibi traididerant, consecutus sit & hanc nobis per proprium euangeliū tradat. Hæc à nobis etiam de Luca breuiter dicitur. Opportuniū uero & plenius tempore inserit hinc quæ antiqui autores scripta reliquerunt, ut se cum cetera habeant, indicabimus.

De indubitate diuinis suscepit in scripturis. Cap. XXXV.

Iohannes tamen extant præterea epistole de qua præm̃a neq; ab antiquis Epistola 10. unquam, neq; à posteris dubitatum est. De reliquis uero dubibus, & de Re nis primis uelatione, etiam nunc cōceptus sententia habetur: de quibus (ut dixi) & à ue teribus dubitatum, suis in locis ipsorum uocibus approbavimus. Vñ ergo, Zz 2 quam

Evangelia quandoquidem in hæc loca deuenimus, omnem noui Testamenti Canonicem designemus, primò nobis omniſi euangeliorū coeleſtis quadriga iungatur, his Actus apostolorū copulentur. Poli hos Pauli epistolæ ſocienr. Confequatur uero has prima Ioannis epiftola, ſimiliter & Petri prima. Hæc ſunt de quibus nulla unquam proſuſ extitit dubitatio. Sequenti loco iam tholice ſunt illa, de quibus à nonnullis dubitatū eſt. Reuelatio Ioannis: de qua quid ſinguli dexterum ferent, uis in locis oſtendemus: & epifola Iacobī, fed & Iudea, Petri quoq[ue] ſecunda, & item Ioannis ſecunda & tertia, ſive haec plius euangelijſte, ſive etiam alterius eius cognominis oſtendentur. Post hec iam Acta Pauli, ſcripta eſt, que dicitur Actus Pauli, ſed & libellus qui appellatur Paſtoris, liber Paſto, & reuelatio Petri, de quibus quam maxime dubitatur. Fertur etiam Barnabæ epiftola & doctrina que dicitur Apofotorum quidam autem hiſ ſociant etiam euangelium quo dicitur ſecondum Hebreos, quo præcipue utrum illi Hebrei, qui Chriftum uifcipere uidentur, fed in ecclieſia ei contradicuntur. Que omnia tamen à nobis neceſſariō enumerata ſunt, ut abſq[ue] illa ambiguitate clareſceret, que ſint in ueteri autoritate, & que ſint in quibus uel contradiictio aliquia, uel etiam contentio, cū tam à quā plurimis ecclieſtreſcipiantur, ſoleat admitti. Sed & de illis ſciendum eſt, que ſub nomine apofotorum ab hereticis proferuntur, uel Petri & Thomæ, & Mathiae, & certorū ſimiliter apofotorum, que appellant Euangeliā, ſed & Andrea & Ioannis, atq[ue] aliorum apofotorum Actus, quod nusquam proſuſ in ſcriptis ueterum, eorum duxat qui apofotoris ſuccelferunt, aliquia mentio conuaut commemoratio habetur. In quibus & ipſe ſtylus multum ab ecclieſtis conuertudine comprehenditur eſſe diuerſus. Senſus quoq[ue] ipſe & omnia queq[ue] his inſeruntur, longe ab apofolica diſſonant fide, ex quo figura eſt prauitatis heretica comprobantur. Vnde ne inter illa quidem, de quibus dubitari diuiximus, colloqua ſunt, fed ut aliena penitus & pietatis regula diſcrepanzia propellenda. Verū ad historię ordinem redeamus.

De Menandro mago. Cap. XXVI.

Gitur Simoni mago Menander ſuccedit ſcūti diabolus nō inferius primo, & ipſe Samarites genere: in arte autem magica ſolus repertus eſt, qui non modo aequiparare, fed & ſupercedi impietatem poſlet magiſtrū. Majoribus quippe portentis efferebatur, ſemipium Saluatorē dicens, ad hominum ſalutem de coeleſtibus & inuiſibilibus ſeculis deſtinatum, aſſerens non aliter poſſe unumquemq[ue] angelos ſeculi uiſcere, niſi prius à ſemet magica artis per ordinem uifcipere diſciplinam, & per baptiſtum ē la datum, immortaliſt̄ eternū effectus, in hac uita perpetuus ſeret. Que omnia ex libris Ireni, tolentibus ſcire perfaſile eſt, Sed & Iuſtinus in hiſ ipiſis, in quibus Simoni fecerat mentionem etiam de hoc talia quædam ſcribit: Menandru quædam Samaritanum, ex uico Caparathæ, Simoni diſcipulum, ſtimulis demopis incitatum uenisse Antiochiam, & quam plurimos per artem magicā decepisse ſeimis, qui hoc etiam uadere potuit ſeſtatoribus ſuis, quod non elſent morituri. Ex quibus in hodiernū ſunt aliqui ex illo eadem confidentes. Quod eſt uero diabolus cōmentum, ut homines magi Christianorū fibino men imponerent, quo per hoc ſanctum & uenerabile religionis noſtra myſterium macularent, qui tamen irident & ſpernūt ecclieſtifica dogmata, uel de immortalitate animæ, uel de reuolutione mortuorū. Verū hi talibus freti autoribus, de ſpe ſalutis & uita penitus exciderunt.

De ſcēta Ebionœrum. Cap. XXVII.

Ed & alios idem dæmon, quos ab amore Chriſti ſeparare non poterat, a ſila nihilominus arte decepit, id eſt Ebionæos, qui interpretantur pauperes. Vere enim pauperes ſunt & egeni in ſcientia gloriæ Chriſti: quoniam quidem

quidem ſolum eum hominem putant, & per profectum uitæ ac uituiti uirū tuſum efficiūt, communī etiam natuitate ex uiro et ſeſmina procreatū. Cultiodiendam uero celiſt etiam legis obſeruantiarū, nec ſufficiere ad ſalutem foliæ Chriſti exiſtant fidem. Quidam tamen ex ipſis refuſiunt hanc impieatē, ut ex uiro & ſeſmina aderant eum natum, ſed coſtentur de ſpiſu ſanco & Maria uirgine: nec tamē eum ſemper fuſſi Deum & uerbum, ac ſipientiam Dei facentur. Corporalem uero legi obſeruantiam custodiūt, Paulus, Apoſtoli autem epiftolas omnes pariter reſpunt, & ipſum apofatam legiſ appellant. Utuntur & euangelio uno quodam, quod ſecondum Hebreos appellatur: cetera omnia nihil ducunt. Sabbathum cum iudeis ſecondum legem, nobiscum Dominicā diem ſacratā pro reuolutione Domini obſeruantur. Vnde cōpeterent Ebionitē pro paupertate intelligētia: appellati ſunt.

De Cerinthio prae religionis antiſite. Cap. XXVIII.

Ebionites.

An. Do. 8.

Idem temporibus etiam alterius heretos oborū principem Cerinthum accepimus. De quo Gaius (cuis iam in ſuperioribus fecimus mentionē) in Disputatione ſuareno dialogo ita ſcribit: Sed & Cerinthus (inquit) per reuelationes quædam, quas uelut à magno apofollo confirmitas, & per angelos ei reuelatas putaret, talia quædam portenta nobis inuropat. Post reuolutionem terrenum dicit futurum eſſe regnum Chriſti in Hieruſalem, & homines in carne iterum concepientijs & uitij ſubiectam conuerſationē habituros. Cōtra fidem quoq[ue] ſcripturarum quædam mille annos designat: in quibus multa quidem & alia corruptionis opera, & nuptiarum ſeftiuſat̄ dicit futuras, ad eos qui libidini ſunt dediti decipiēdos. Sed et Dionyſius, cum de Ioannis Reuelatione diſereret, & quadam ſecondum ea quæ antiquitus ecclieſi tradita fuerat, diſputaret, mētionem facit huius ipſius uiri, in hiſ uerbis Cerinthus (inquit) à quo & Cerinthiana heretis oborta eſt, figmentis ſuis autotitam magi nominis acquirere, ſecondum ſcripturę huius prauam intelligentiam geſtitbat: quippe cujus hæc erat heretis, ut affirmat terrenum futurum eſſe Chriſti regnum. Et quia erat uenti & gula ac libidini deditus, ea futura decernebat, quae ſibi propria libido dictabat, uentris & eorum quæ ſub uentre ſunt, incitamenta, cibis, potibus nuptijs prædicabat explenda. Et ut aliquid ſacrificiū dicere uideretur, legales agebat festiuitates tursum celebrandas, & hostias carnales iterum iugulandas. Irenæus uero etiam ſecretiora ipſius heretici in primo operis ſuilibro publicauit, quæ inde diſcas, si quis plenius ſcire uult.

De Nicolo & ſeſtatoribus ſuis. Cap. XXIX.

Sed & alia heretis, que appellatur Nicolaitarum, per pauca tempora uiſi, cuius etiam in Reuelatione Ioannis mentio facta eſt. Iſi Nicolauſum unum ex illis qui cum Stephano ab apofolis conſtituti ſunt diaconi, autorem ſe habere laſtabant. Sed Clemēs Alexandrinus in tertio libro ſpouſatq[ue] huc de eo ſcribit Pulchram (inquit) ualde hic uxorem habuit. Et post ascensionem Domini & Salvatoris noſtri, cum increpatetur ab apofolis tāquam de zelotypis iniuria, productam in medium uxorem ſuam ſi quis uellet eam habere permittit. Ex qua occaſione iſi conſequens putauerunt, ut ſecondi hoc factum uel diſcutiū Nicolai, unusquisq[ue] carne ſua in quod deſclaret abuteretur. Et obtinentes diſcutum uel factum huius ſimplicer & innocenter, ab q[uo]d illa reuerentia promiſuſ nunc & illicitos concubitus experunt hi, qui uobis illius nomine ſe tam ſibi propria libidinis aſlumpferant. Mihi autem compertum eſt, Nicolauſum nullam proſuſ agnouſile mulierem, præter

Zz 3 eam

710
eam quam in matrimonium acceperat. Cuius etiam liberi, foeminae quidem usq; ad ultimum senectutem casta uirginitate durarunt: filii autem etiam ipse sanctitatem incorrupti corporis custodivit. Quia cum ita se habeant, cōstat illud, quod in medium apostolorum praezelotypiae suspicione produxit uxorem, ex contemptu uitij uel libidinis gestum: quo per hoc continentem se ostenderet eius rei, quam nimis putabatur experire, contemnendam magis quam expetendam carnis edocens uoluptratem. Quoniam quidem nolleba (ut opinor) secundum Salvatoris praeceptum, duos dominis seruire, libidini & Deo. Dicunt autem etiam Matthias ita docuisse, aduersus carnem pugnandum, & in nullo prouersus uoluptati eius ac libidini concedendum, animam uero alendam sapientia pastibus, & scientia cibis in maius semper augendam. Haec de illis heresis, qua temporibus memoratis a ueritate declinantes citio extinctae sunt, retulisse sufficiat.

Matthias
Apostolus

De his apostolis qui non sunt aspernati iura conubij. Cap. XXX.

Clemens sanè hic, cuius uoces adnotauimus, scribes aduersum eos qui nuptias spenunt, inter cetera etiam haec dicit: An & apostolos improbant Petrus etiam ac Philippus & uxores habuerunt, & filii etiam uiris nuptrum dederunt. Sed & Paulum non taderet apostolum, in quadam epistola sua mentionem uel salutationem facere compatrii sui, quam se ideo negat circumduere, ut ad prædicationem Evangelij expeditius fiat. Verum quoniam Clementis fecimus mentionem, absurdum non erit, aliam quoque eius memorabilem narrationem proferre, quam in septimo eiusdem operis libro ita inferuit: Aliut, inquit, beatum Petrum, cum uidisset uoxem suam ducere ad passionem, gauisum esse electionis gratia, ac regresionis ad propriam domum, & exaltans ad eam cum duceretur, a proprio nomine compellere uerba ad lantem, dixisse: O coniux, memeto domini. Talia coniugia sanctorum erat, uxorem suam, tam periecta fuit affectio beatorum.

Petrus, Philip
pus, & Paulus
fuerunt mariti
Philip. 4.

De Philippis & Iohannis apostolorum excelsis. Cap. XXXI.

Igitur quia de uite exitu Petri uel Pauli in superioribus explanauimus, sed & tempus Iohannis quo uita excelsis, ex parte iam diximus, nunc etiam de loco quietis eius, secundum fidem Polycrates Ephesij episcopi, edocere conueniens puto. Hic etenim Polycrates Vistori episcopo urbis Romæ scribens, & ipsius & Philippi apostoli, ac filiarum eius pariter meminit, dicens: Sicut iam superius inseruimus, quod magna lumina in Asia partibus dormi poftolos obi- erunt, que resuscitabit Dominus in nonuisimo die aduentus sui, cum ueniet Philippi filie, in gloria, & requireret omnes sanctos suos. Dico autem de Philippo, inquit, qui Iohannes apud Ephefum. fuit unus ex apostolis, qui dormiuit apud Hieropolim. Sed & duo eius filii inibi uirgines confessore, & alia eius filia spiritu repleta, permanuit apud Ephesum. Et Iohannes ille qui supra peccatum Domini recumbebat, qui fuit sacerdos Dei, pontificale & ueracop gestas, & martyris & doctor optimus apud Ephesum dormiuit. Hac etiam de locis, in quibus requiescunt omni pacis adiecisile sufficiat. Sed & Gaius (cuius ante mentio facta est) in dialogo suo, quem cum Proculo disputans scribit, de filiis Philippi simili & obitu ipsius, consonis uocibus memorat, dicens: Post hac autem prophesie quatuor fuerunt Philippi filii, cuius sepulchrum extat apud Hieropolim Asia urbem, una cum filiabus suis. De his autem & Lucas in Actibus apostolorum meminit, cum adhuc apud Caesarum degarent. Dicit ergo ita: Venimus, inquit, Caesaram, & ingressi in domum Philippi euangelizare, qui erat ex septem, mansimus apud eum. Huic autem erant uirgines filii, quatuor prophetantes. His igitur à nobis de apostolorū temporib; uel excelsibus, prout

Digressio per
Epilogum

711
prout potuimus, ex scripturis veterum congregatis, sed & de scripturarum canone, qui in autoritate habeantur libri, uel qui uenitus repudiatur, qui uero medi quodam modo ad instructionem solam ab ecclesiis, non etiam ad dubitatas autoritatem recepti sint, consequenter expolitis, tandem ad cetera.

Quemadmodum Symeon Hierosolymorum episcopus passus fit. Cap. XXXII.

Proost Neronem Domitianumq; sub hoc ceuus nunc tempora memoria Simeon Cleopatra Episcopus Hierosolymensis ordinatum episcopum suprad dicuimus, per martyris carnis uinculis solutus est, horum adiutorum ipse ille est. Egesippus, qui in pluribus iam adduximus testem, ls ergo refert, quod a quibusdam haereticis accusatus sit supra dictus uir tanquam Christianus, & multis supplicijs afflictijs per multos dies, ita ut etiam index ipse cum amicis suis decisis patientia miraretur, & ad ultimum suberet simili cum, quam Dominus pertulit, passione uitam finire. Sed & ipsa uerba, quibus haec protestatur, audire gratius puto. Alter ergo cum de haereticis diceret: Ex his igitur ipisis accusauerunt quidam Symeonom Cleopatram filium, tanquam qui esset ex genere David, & Christianus. Et ita martyr effectus est, cum esset annorum centum uiginti sub Traiano Cæsare apud Atticum consularem. Addidit autem etiam hoc, quod accusatores eius, cum in illis temporibus perquireretur, si qui ex genere David, & ex regia tribu descenderent, comprehensi sint inter ipsos. Quod autem Symeon unus fuerit ex ipsis auditoribus Domini, uell longioris eius indicio est, uel Euangeliorum fides, ubi etiam mater eius Maria, Cleopatra uxor refertur. Sed & alios quoddam idē scriptor refert, præter eos de quibus supra diximus, nepotes Iudei, unus ex fratribus Domini, peridē tempus supradictis inuenitus, & Domitiani temporibus martyres factos, hoc modo scribens: Veniunt igitur hi, & profanunt omni ecclesia, tanquam martyres, & propinquui Domini, & redditia pace ecclesia, permanferunt usq; ad temporā Traiani Cæsaris, ut que quo confessoribus Domini Simeon, de quo supra diximus, filius Cleopatra, calumniam patretur ab haereticis tanquam Christianus consulari delatur. Cumq; multo tempore supplicijs fuisset affectus, martyrio consummatus est, omnibus qui aderant, & ipso iudice mirabilibus, ut centu uiginti annorum senex crucis supplicium pertulisset. Post haec idē scriptor addidit etiam hoc, quod usq; ad illa tempora uirgo munda & immaculata permanuit ecclesia, corruptoribus ueritatis. & diuinis uerbi temeratori bus, aut nulqu; omnino exantibus: aut etia, si qui forte fuerant, in occultis Heretici quan & abditis hiatus terre, delitescentibus. Ut uero & apostolorum chorus & do coperint, omnis illa zetas, qua à Domino suscepit uiuæ uocis auditū, de hac luce diu Prouerbiū, scis, tum uelut in vacuum domum, falsa doctrina impius si error immergit. Circa pudore & tanquā ubinibus tam diuinī census defensor exsisteret, nudato (ut aīū) & palam, capite corripientes arma mendacijs, oppugnare apóstolicam ueritatē nituntur. Sed siuid bellū intrinsecus gerebatur. Persecutionū uero extrinsecus pō- Plinius Secundus dus urgebat ecclasiā, & tam immensē catergori martyrum quotidie iugulauit, ut Plinius Secundus, qui tunc prouinciam administrabat, multitudo ne inter temporum permotus referret ad Imperatorē, quod innumera hominum milia quotidie obtulerint, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, aut ali quid contrarium Romanis legibus gestum, nisi hoc solum, quod ante lucanos hymnos Christo cuidam cancerent Deo. Ad dulteria uero, uel cetera huiusmodi crimina apud eos & illicta haberet, & penitus accerit, cetera uero secundum leges eorum agere communes.

Traianus re-
scriptus plinio. **A**d quod tunc Traianus rescripti sui autoritate decernit, ut Christiani qui
dem non requirantur, si qui tamen inciderint, puniantur. Per quod ex
parte aliqua persecutionis sedatum putabatur incendium. Sed his qui ne-
quitiam suam aduerterunt nos exercere cupiebant, laudendi occasio non vide-
batur exempta. Interdum enim populus infestigabatur, interdum etiam iudex
occisionibus utebatur, & negabat quæsitos, quos punire voluerent oblates.
Hac Terullianus in Apologetico suo dicit, ex quo possunt instrui plenus
scire cupientes.

Quod Ecclesiam Romanam quartu rexerit Euaristus. Cap. XXXIII.

An. Do. 102. **E**gitur in urbe Roma tertius ab apostolis Clemens nouem annis sacerdos
Euaristus perfunditus, Euaristo diuini uerbi tradidit ministerium.
Rom. Pont. post Clementem.

Quod tertius presul Hierosolymis insit. Cap. XXXV.

An. Do. 97. **I**n Hierosolymis uero, Symone (de quo superior diximus) defuncto, Ju-
stus Symeo. **I**llus quidam ex his qui de circummissione ad fidem Christi uenerant, epi-
scopum suscepit. Quibus temporibus apud Asiam supererat adhuc & flo-
rebat ex apostolorum discipulis Polycarpus, Smyrnæorum ecclæsiæ Episco-
pus, & Papias similiter apud Hieropolim sacerdotum gerens.

Ignatius Petro successus. De Ignatio ex eius epistolis. Cap. XXVI.

An. Do. 109. **S**ed & in nostra quoq; rēpōra fama celebritate uulgatus Ignatius apud
Antiochiam post Petrum secunda successione episcopatus fortuitus est.
Quem sermo tradidit, de Syria partibus ad urbem Romanam transmisum, &
pro martyrio Christi ad bestias datum. Quicq; cum per Asiam sub custodia
navigaret, singulas quascūq; digrediebas ciuitates, ecclæsiæ populos Evangelii
cohortationibus edocebat in fide persistere, & obseruare se ab Heretico-
rum contagij, qui tunc primum copiolus coeperant pullulare, & diligen-
tius ac tenacius Apostolorum traditionibus inhæret, quas traditiones cau-
telæ gratia, & ne quid apud posteros remaneret incerti, etiam scriptas se alle-
rit reliquise. Deniq; cum Smyrnæum uenisset, ubi Polycarpus erat, scribitus
de unam epistolam ad Ephesios, eorumq; pastorem, in qua meminit Ones-
tini, & alia Magnesia ciuitati, que supra Meandrum iaceat, in qua & epis-
copi Dammei mentione facit. Sed & ecclæsiæ qua est Trallis scribit, cuius prin-
cipem tunc esse Polybium designavit. In ea uero quam ad Romanam ecclæ-
siam scribit, deprecatur eos, ne se tanquam supplicij suis parentes, uel in
spe priuate martyrij, & his post aliquanta uititur uerbis: A Syria, inquit, Ro-
manum uel cum bestijs terra maris depugno, diu nocte connexus & colla-
gatus decem leopardis, militibus dico ad custodiā datis, qui ex beneficis
nostris se uiores sunt. Sed ego nequitius eorum magis erudior. Nec tam in
hoc iustificatus sum. O salutares bestias que preparantur mihi. Quando ue-
niens, quando emittenter, quando eis frui libebit carnibus meis? quas &
ego opto acroies parari, & inuitabo ad deuorationem mei, et precebor
ne forte (ut in nonnullis fecerunt) timeant contingere corpus meum. Quin
imo eis contabuntur, ego uim faciam, ego me ingeram. Date queso uenia,
ego noui quid expediar mihi. Nunc incipio effe discipulus Christi. Faciat
inuidia uel humani affectus, uel nequitias spiritualis, ut Iesum Christum mere-
ar adipisci, ignes, crues, bestie, diisperione oisum, discriptionesq; mem-
borum, ac totius corporis pœnæ, & omnia in me unum supplicia diabolus ar-
te queilit cumulerent, dummodo Iesum Christum merear adipisci. Hec &
multa alia his similia ad diuersas ecclæsias scribit. Sed & ad Polycarpum, uel
Iustini aposto-

lut apostolicum utrum datis literis, Antiochenam ei ecclæsam precipue co-
menda, Ad Smyrnæos sanè scribas, utitur uerbis quibusdam, unde assum-
ptis nescimus, quibus hac de Saluatorē proloquitur: Ego autem post resur-
rectionem quoq; in carne eum scio fuisse, & credo: Nam & cum uenisset ad
Petrum exteroscit ait eis. Accedite & uidete, quis nō sum demonium in
corporeum. Qui & contingentes eum, crediderunt. Sic autem & Irenæus
martyrium eius, & mentionem facit scriptorum eius per hæc uerba: Sicut dicit
in epistola quam ad Philippienses scribit per hæc uerba: Deprecor, inquit,
omnes uos, obedientia operam dare, & meditari patientiam, quam uidistis
in Ignatio, & Rufo, & Zosimo, beatis uirtutis, precipue autem in Paulo, &
ceteris apostolis, qui fuerunt apud uos: scientes, quod hi omnes non in ua-
cuum sed per fidem & iustitiam cœcuererunt, usquequo peruenirent ad loca
cum sibi à Domino præparatum: quoniam quidem passionum eius partici-
pes exiterunt, nec dilexerunt præfens seculum, sed eum solum qui pro ipsa &
pro nobis mortuus est, & resurrexit. Et post pauca subiungit: Scri-
pisti mihi & uo, & Ignatius, ut si quis uadit ad partes Syriæ, deferat literas
ad uos. Quod faciam, cum tempus inuenero. Mittam uobis & Ignatii epi-
stolas, & alias, si quæ sunt, quæ ad nos transmissæ sunt, ex quibus utilitatem
maximum captari. Continuit enim eam de fide & patientia instructionem per
famam secundum Domini præceptum.

De iis Evangelistis, qui id temporis eminebant. Cap. XXXVII.

Hactenus de Ignatio. Post hunc rexit ecclæsiam ciuitatis Antiochenæ
Heros. Inter eosdem sanè floruit uir èque insignis, Quadratus, qui u-
nam Philippi filiabus in prophætica gratia celeberrimus fuisse perhibe-
tur. Sed & alijs plurimi per id tempus apostolorum discipuli superstites e-
runt, qui ecclæsiam fundarent, que ab illis facta fuerant, dignissima deflu-
per fidei aedificia construebant, augentes in omnibus prædicationem uerbi
Dei, & salutaria semina regni cœlorum per omnem terram latius differen-
tes. Deniq; nonnulli ex his ardentes diuine philosophie cupiditate sue
eas, animas suas iterbo Dei conserbantes, expletantes perfectionis salutare
præceptum, ut facultates suas primò indigentibus diuidentes, expediti ad
predicandum Euangelium fierent, ut si quibus forte prouincias nomen fi-
dei esset in cognitum, predicasent. Primaq; apud eos fundamenta Euangeli
collocantes, atq; electi quibusq; ex ipsi officium regedæ ecclæsæ qua
fundauerant, committentes, ipsi rursum ad alias gentes, aliasq; prouincias
properabant, & Euangelistarum fungebant officio, quoique similiter,
utin exordio apostolorum, diuinorum signorum comitabatur effectus, & san-
cti spiritus gratia ita ut uideres una alloquitione integras simul populos
ad cultum diuine religionis adduci, & prædicantium uerbis non esse tardio-
rem audiuentem fidem. Verum quoniam impossibile nobis est singulos
enumerare, qui post Apostolorum primas successiones in ecclæsias quæ per
orbem terræ sunt, uel principes, uel euangelisti fuerunt, uel pastores: illos
tantum modo commemoratione sufficiat, quorum libis inserta ad nos uisque si
dei & prædicationis monimenta uenere, ut Clemens & Ignatius, ceterorumq;
quorum superius fecimus mentionem.

De epistola Clementis, alijsq; scriptis eius. Cap. XXXVIII.

Clemens tamen in epistola quam Corinthiæ scribit, meminit epistole An. Do. 94.
Pauli ad Hebreos, & uitetur eius testimonij. Vnde constat, quod apo- Epistola
litas, & stolus

Heros Antio-
chiae succedit
ignatio.
An. Do. 110.
Quadratus
discipuli
Apostolorum
quomodo se
geserint.
Euangelisti
qui dicti sunt.

Pauli ad Hebreos. *stolus tanquam Hebrais mittendam, patro eam sermone conscripsit: & (at quidam tradunt) Lucare euangelitam, alij autem hunc ipsum Clementem interpretatum esse. Quod & magis verum est, quia & stylus ipsorum Epistola Clementis cum hac concordat, & sensus nimurum utriusque scriptura pluriā similitudinem ferunt. Dicitur tamen esse & alia Clementis epistola, cuius nos nouitiam non accepimus. Sed & alia eius opuscula non minima à nonnullis haberi perhibentur, velut Petri & Apionis disputationis & corrupta apostolica fidei regula mansile deprehenditur.*

De libris Papie. Cap. XXXIX.

An. D. 97. *P*apie quoq; feruntur quinque libri, qui ad titulatur, Verborum Domini nictorum explanatio. Horum facit & Irenaeus mentionem per hac uerba: Hæc autem & Papias Ioannis auditor, Polycarpi uero condiscipulus & sodalis, uit unus ex antiquis, protestatur in primo libro suo: quinque enim volumina conscripsit. Hæc quidem Irenaeus de Papia. Ipse uero de se ita indicat, tanquam qui non ab apostolis, sed ab eorum discipulis suscepit fidem, per hac uerba: Non pigebit autem nos tibi omnia quæ quondam à presbyteris dídicimus, & bene refinemus, recordantes exponere cum interpretationibus suis, & ut eorum ueritas habeat explicare. Neque enim multa dicentibus, sed uera tradiens ab auctoritate, neque his qui hominum precepta, sed qui Domini mandata memorabant ab ipsa ueritate suscepit. Quod si quando aduenisset aliquis ex his qui secuti sunt apostolis, ab ipso sedulo explicable, quid Andreas, quid Petrus dixerit, quid autem Philippus uel Tomás, quid uero Iacobus, quid Ioannes, aut quid Matthæus, uel alius quis ex discipulis Domini, quæcum Arisition, uel Ioannes Presbyter, certi discipuli dicebant: nec enim tantum mihi librorum lectiones prodebat credebam, quantum tuuocis præsentisq; magisterium. Sed mihi dignum uidetur intendere, quod secundo nomine Ioannis enumerat, & eum quidem cuius primo meminit. Petro & Iacobo ac Matthæo, certe qd; apostolis locat, quem sine dubio ipsum Euangelistam & apostolum esse conit. Alium uero Ioannem, distinctione quadam facta, extra apostolorum numerum collocat, præferens ei Arisitionem quendam, & eidenter eum Presbyterum nominat, ut per hæc comprobetur uerum esse illud, quod quidam Asiatici scribunt, quod duo sint apud Ephesum sepulchra, & utrumque Ioannis appellatur. Quibus si diligenter intendamus, fortassis secundus hic erit Ioannes, si ille non creditur primus, sub cuius nomine reuelatio haberetur que appellatur Ioannis. Sed & hic ipse, de quo nobis sermo est, Papias, apostolorum le uerba ab his, qui sequuti eos fuerant, Arisitione uidelicet, & Ioanne Presbytero assentit suscepisse. Vnde & frequenter nominat in commentariis suis à Ioanne & Arisitione traditi libi de singulis quibusque commemorat. Memint sanè idem ipse etiam de quibusdam mirabilibus in opere suo, que prettereunda minime censeo. Per Philippi enim euangelisti filias prophetias hec sibi tradita esse designat, mortuum resurrexisse suis temporibus dicit. Sed & de Iusto, qui cognominatus est Barsabas, refert miraculum ingens, quia uenenum biberit, & nihil ex hoc triste pertulerit propter Domini fidem. Iustus autem ipse est hic, qui post Saluatoris ascensum à sanctis Apostolis cum Matthia ad Apostolatus sortem statutus est, sicut in Actibus Apostolorum commemoratur. Dicit autem & alia plurima à maioribus sibi tradita miracula & nouas quasdam parabolæ Saluatoris, & doctrinam incognitam, magisq; fabulosam, mille annos futuros post relute.

Iustus Barsabas. *scensum à sanctis Apostolis cum Matthia ad Apostolatus sortem statutus est, sicut in Actibus Apostolorum commemoratur. Dicit autem & alia plurima à maioribus sibi tradita miracula & nouas quasdam parabolæ Saluatoris, & doctrinam incognitam, magisq; fabulosam, mille annos futuros post relute.*

resurrectionem, quibus corporaliter regnum Christi in hac terra futurum gredi xxiā sit. Sed ego puto cum spirituales & mysticas apostolorum traditiones corporaliter & secundum literam suscepisse, nec posuisse discernere ea quæ Eusebij iudicavit in figuris uelut laetentibus & parvulis loquebantur, qui & revera etiam ciui de Papia, ex ipsis que conscripsit opusculis exigui sensus uit, & minus capacis ostendit. Multis tam en post se ecclesiasticis uiris erroris huius præbuit causas, autoritatem dogmati tantum ex uetusitate tribuens, non etiam exortatione dictorum, sicut Irenæo, & si quis alius eum in hac parte uisus est lequi. Alia quoque quæ amplius supra memorati Arisitionis refert tanquam ei ex uerbis Domini tradita, & Ioannis presbyteri: quæsi quis uult plenius noscere, ipsos eius relegat libellos. Nos tamen illud auctumimus ex his, quod de Marcus Euangelista his protulit uerbis: Etiam hoc (inquit) presbyter narrat, quod Marcus interpres fuerit Petri: & quæcumque meminerat ab eo dicta, conscripsit. Non tamen per ordinem ea quæ à Domino dicta sunt uel facta, digessit: quia non ipse auditor Domini fuerit uel sector. Sed nouissime (ut dixit) Petro adhæsit ad usum ac ministerium prædicandi, non ad conscribendos domini sermones. Itaq; nihil peccauit Marcus in eo, quod ita quedam scriperit, quasi qui sparsim audita recordari videatur. Et hoc solum sat satis egit, ne quid ex auditis omittat, aut aliquid fallit scriberet. Hec de Marco scribit Papias. Sed & de Mattheo ita refert: Mattheus quidem scripsit Hebreo sermone. Interpretatus est autem ea qd; scripsit, uniusquisque sicut Mattheus. potuit. Hec etiam de Mattheo. Titulus sanè idem Papias testimonij ex epistola Ioannis prima, & Petri similiter prima. Simul & historiam quandam subiungit de muliere adultera, qua acculata est à ludibris apud

Dominum. Habetur autem in Euangelio, quod dici

Ioan. 8,

tur secundum Hebreos, scripta ista parabolæ. Sed de his ita

sufficiant.

ECCLESIASTICAE HISTORIAB. L
ber Quartus.

Qui sub imperio Traiani Romanorum, uel Alexandrinorum Episcopi fuerint. Cap. I.

Dodecimo anno Principatus Traini Cesaris Cerdō (quem paulò ante memorauimus Alexandrinorum gubernare plementum obiit, post quem quartus ab apostolis, Primus nomine, sacerdotij inibi iura suscepit. Eadem tempestate Alexander quoque Romæ cum octauum annum Euarisitus lacerdotalis administrationis implevit, quinta successione post Petrum atque Paulum plebis gubernacula sortitus est. Et quidem saluatoris nostræ institutio, eccliariumq; profectus crescebat indies. Iudæorum porro funera densissimis cladibus exagitabantur. Itaque postquam predictus Imperator annum decimum octauum principatus ingressus est, rursum Iudæorum tumulus exarsit, quo magnus mox numerus gentis eius occubuit. Nam & Alexandria & per Agyptum uel Cyrenam tanquam atroci quodam seditionisq; spiru exagitati, primo simul commanentibus uiciniq; gentibus inferre certamina. Tum deinde paulatim seditione crescente, sequenti iam anno bellum publicum & non minima intulere Roma no ducunt Lupo ciudam in partibus Agypti. Ascanè primo prælio Iudeos sequita uictoria est. Sed gentiles, qui exacie fugerant, irrumperentes Ale-

An. Do. 118.

Cerdo Alexan-

drie episco-

pus obiit. Pri-

us succedit.

An. Do. 119.

Alexander Ro-

me Marisiffo

substituitur.

An. Do. 120.

Iudei tumulus

occubuit.

antur.